

כמה חרדים עניים יש? הנתונים הסותרים: 8% או 43%?

על פי הנתונים הרשמיים, למעלה מארבעים אחוז מהציבור החרדי - עניים. אך מחקר חרדי מעלה כי הנתון האמיתי נמוך משמעותית, שכן פחות חרדים נאלצים לוותר על אוכל לילדים בזכות פעילות הצדקה, הגמ"חים ורמת החיים החרדית

אשר הלפרין|11:10

תמונת אילוסטרציה. למצולמים אין קשר לתוכן הכתבה
צילום: קובי גדעון, לע"מ

בעוד, לפי נתוני הביטוח הלאומי המודדים תחולת עוני לפי הכנסה לנפש, 52.6% מהחרדים נתונים מתחת לקו העוני בהשוואה למספר זהה כמעט במגזר הערבי ורק כ-9% מהציבור היהודי הלא חרדי, מתברר כי החרדים אינם רואים עצמם כעניים

מחקר חדש של המכון החרדי למחקרי מדיניות, שהתפרסם באל מוניטור, מראה כי לא פחות מ-71% מהחרדים מרוצים ממצבם הכלכלי, לעומת פחות משני שלישים מהיהודים הלא חרדים ו-53% מהערבים הישראליים.

רק מעט פחות משמונה אחוזים מהחרדים חשים שהם עניים, נתון כמעט זהה לזה של היהודים הלא חרדים, ו-31% בקרב הערבים. יותר מ-98% מהחרדים מדווחים על שביעות רצון מחייהם; אצל היהודים הלא חרדים השיעור גבוה גם הוא, 91.6%, ושלושה רבעים מהערבים

פחות מעשרה אחוזים מהחרדים נאלצו בשנה החולפת לוותר מדי פעם על אוכל בשל מחסור בכסף, לעומת כחצי מזה אצל היהודים הלא חרדים ויותר מ-14% מהערבים.

רמת הבריאות במגזר החרדי היא מהטובות בישראל וכך, למשל, תוחלת החיים של תושבי בני ברק, אחת הערים העניות בישראל, כמעט זהה לזו של תושבי גבעתיים.

כלומר לא רק שהחרדים לא מרגישים עניים ולא רואים עצמם ככאלה, אלא שהנתונים הכלכליים מעידים שהתנהלותם איננה כשל מגזר שאינו מסוגל לספק את צרכיו.

עורכת המחקר ניצה (קלינר) קסיר, ששימשה במשך קרוב לשלושים שנה כחוקרת בכירה בבנק ישראל, אומרת לאל-מוניטור כי לפרדוקס הזה יש כמה הסברים. הבולט שבהם הוא ששיעור העוני האמיתי בחברה החרדית נע בין 8%-14%. המספר הזה מושג בין השאר במדידה מותאמת לאורח החיים

החרדי כלומר ללא מוצרים או שירותים שהחרדים לא משתמשים בהם או משתמשים בצורה אחרת כמו תקשורת ותחבורה.

לדבריה, בשל אופייה מהווה החברה החרדית משק כלכלי כמעט סגור המאפשר לחיים בו לספק את צרכיהם על אף הכנסתם הנמוכה. אחד ממדדי המחקר של קסיר בחן את רמת ההכנסה של המשפחה החרדית ביחס להכנסה ממוצעת במגזר החרדי בלבד, ולא ביחס לציבור הישראלי כולו.

גורם מרכזי ביכולת המשפחה החרדית לספק את צרכיה הוא התנהלות צרכנית השונה מהותית מהאופי הצרכני של החברה המערבית. התנהגות זו כוללת שימוש חוזר בכל מוצר לא מתכלה, כגון בבגדים המועברים בין הילדים במשפחה, קנייה לפי צורך אמיתי, הוצאה נמוכה מאוד על מותרות, ועוד.

הוצאות בתחום התקשורת, קרי טלפונים סלולריים, אינטרנט ומחשבים הן קטנות בהרבה בסל ההוצאה החרדי ביחס לישראלים לא דתיים. לפי הערכות שונות, רק כשליש מהחרדים הבוגרים מחזיקים טלפונים סלולריים, ורק חלקם הם טלפונים חכמים.

זאת ועוד, במגזר החרדי מספר כלי הרכב לאלף נפש מגיע ל-85 בלבד, לעומת 345 בקרב יהודים לא חרדים.

וכך, ההוצאה הממוצעת למשק בית חרדי קטנה ב-12% מההוצאה הממוצעת למשק בית יהודי לא חרדי, אף שמספר הנפשות בו גדול יותר.

אם מודדים לפי הוצאה חודשית לנפש, הפער גדול בהרבה, 3,350 שקלים לנפש במשפחה חרדית לעומת 6,450 במשפחה לא חרדית.

בנוסף, החברה החרדית האמונה על מצוות צדקה וחסד, משמרת בתוכה רמת תמיכה קהילתית גבוהה במיוחד, הכוללת שיעורי התנדבות ותרומות גבוהים, עזרה הדדית, דאגה לנזקקים, מסגרות תמיכה כלכליות מגוונות, ועוד. זאת בנוסף לגמ"חים שאינם גובים ריבית או עמלות ובפועל מחזיקים את כלכלת הבית החרדי.

אבל רמת ההכנסה הנמוכה של המגזר החרדי, גם אם אינה גורמת עוני במובן המקובל, נחשבת לכזו בתחולת OECD- במדדים בינלאומיים. ישראל, יחד עם ארצות הברית, נמצאת בראש רשימת מדינות העוני של תושביה. לפי הרשימה, בישראל כמעט 18% מהאוכלוסייה הם עניים.